

УДК 633.82:635.74

Код UPOV: HYSSO_OFF

Методика

проведення експертизи сортів гісопу лікарського (*Hyssopus officinalis* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Hyssopus officinalis* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння, рослини 1-ї категорії

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння / садивний матеріал на експертизу сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 10 г або не менше 80 рослин.

2.3 Насіння / садивний матеріал мають бути здоровими на вигляд, не ураженими хворобами, не пошкодженими шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості, посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння / садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до звершення циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 80 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 1,0 × 0,40 м (при сівбі насіння – 0,70 × 0,20 м).

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці

таблиці ознак.

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 80 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 80 рослин або частин 80 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 80 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається 1% популяційний стандарт за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 80 рослин допускаються дві нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Рослина: габітус (ознака 3);
- Рослина: час початку цвітіння (від відновлення вегетації) (ознака 16);
- Рослина: тривалість періоду цвітіння (ознака 17).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати (висаджувати) сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів гісопу лікарського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. QL	Сходи: антоціанове забарвлення VG, 1	відсутнє	1	Атлант
		наявне	9	Маркіз, Нікітський білий
2. (+) QN	Рослина: за висотою MG, 4	низька	3	Атлант
		середня	5	Нікітський білий
		висока	7	
3. (*) (+) PQ	Рослина: габітус VG 4	прямий	1	Атлант
		напівпрямий	2	Маркіз
		напіврозлогий	3	Нікітський білий
		розлогий	4	
4. QN	Рослина: діаметр куща MS, 4	малий	3	
		середній	5	
		великий	7	
5. (+) QN	Рослина: кількість стебел MS, 4	мала	3	Атлант
		середня	5	
		велика	7	
6. QN	Рослина: залистяність VG, 3	слабка	3	Маркіз
		середня	5	
		сильна	7	
7. (+) QN	Стебло: за діаметром MS 2	мале	3	Маркіз
		середнє	5	Атлант
		велике	7	
8. (+) QN	Стебло: кількість гілочок 1-го порядку MS, 2	мала	3	Маркіз
		середня	5	Атлант
		велика	7	
9. QN	Листки: положення VS, 4	вертикальне	1	
		напіввертикальне	2	Маркіз, Нікітський білий
		горизонтальне	3	
10. QN	Листок: опушення VS, 4	відсутнє або дуже слабке	1	Маркіз, Атлант, Нікітський білий
		слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
11. PQ	Листок: забарвлення VS, 4	світло-зелене	1	
		зелене з сизим відтінком	2	
		зелене	3	Атлант
		темно-зелене з сизим відтінком	4	

1	2	3	4	5
12. (+) QN	Листок: за довжиною MS, 4	короткий середній довгий	3 5 7	Маркіз
13. (+) QN	Листок: за шириною MS, 4	вузький середній широкий	3 5 7	Нікітський білий
14. QN	Листкова пластинка: глянсуватість VS, 4	слабка помірна сильна	3 5 7	Маркіз, Нікітський білий
15. QN	Листкова пластинка: пухирчастість VS, 4	слабка помірна сильна	3 5 7	Маркіз Атлант
16. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння (від відновлення вегетації) MS, 5	ранній середній пізній	3 5 7	Маркіз Атлант
17. (+) QN	Рослина: тривалість періоду цвітіння MS 5–7	коротка середня довга	3 5 7	Маркіз, Атлант, Нікітський білий
18. QN	Суцвіття (несправжня кільчатка): кількість квіток MS, 6	мала середня велика	3 5 7	Маркіз Атлант
19. (+) QN	Квітка: за довжиною MS 6	коротка середня довга	3 5 7	Атлант
20. (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS, 6	коротке середнє довге	3 5 7	Атлант Маркіз
21. QL	Суцвіття: за щільністю VS 6	нещільне помірно щільне щільне дуже щільне	3 5 7 9	Атлант, Маркіз
22. PQ	Суцвіття: квітки за забарвленням VS 6	білі рожеві сині синьо-фіолетові	1 2 3 4	Нікітський білий Атлант Маркіз
23. (+) QN	Рослина: час настання повної стиглості плодів MS, 8	ранній середній пізній	3 5 7	
24. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS, 8	мала середня велика	3 5 7	Маркіз

1	2	3	4	5
25. (+) QN	Насінина: за довжиною MS, 8	коротка	1	Маркіз
		середня	3	
		довга	5	
26. (+) QN	Насінина: за шириною MS, 8	вузька	1	Атлант
		середня	3	
		широка	5	
27. (+) QN	Вміст ефірної олії в сирій масі MG, 5, 6	низький	3	
		середній	5	Маркіз
		високий	7	Атлант
28. QN	Ефірна олія: вміст ізопінокамфону MG, 5, 6	низький	3	
		середній	5	
		високий	7	
29. QN	Ефірна олія: вміст пінокамфону MG, 5, 6	низький	3	
		середній	5	
		високий	7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів гісопу лікарського

Коди стадій росту й розвитку рослин, у які рекомендовано проводити спостереження

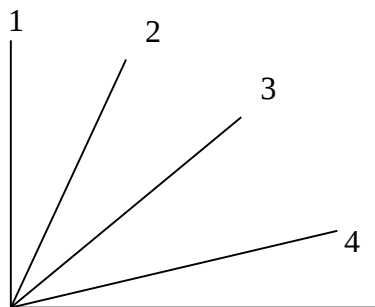
Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1	Повні сходи
2	Стеблування
3	Викидання квітконоса
4	Бутонізація
5	Початок цвітіння
6	Повне цвітіння
7	Початок достигання насіння
8	Повне достигання насіння

8.1 Пояснення або ілюстрації до окремих ознак

До 2. Рослина: за висотою, см.

Низька – 30–49; середня – 50–60; висока – 61–70.

До 3. Рослина: габітус.

- 1 – прямий
- 2 – напівпрямий
- 3 – напіврозлогий
- 4 – розлогий

До 5. Рослина: кількість стебел, шт.

Мала – 50–100, середня – 101–200, велика – 201–300.

До 7. Стебло: за діаметром, мм.

Мале – 2–3, середнє – 4–5, велике – 6–7.

До 8. Стебло: кількість гілочок 1-го порядку, шт.

Мала – 2–8, середня – 9–13, велика – 14–18.

До 12. Листок: за довжиною, см.

Короткий – 2,0–2,9; середній – 3,0–3,2; довгий – 3,3–3,5.

До 13. Листок: за шириною, мм.

Вузкий – 2–3, середній – 4–6, широкий – 7–9.

До 16. Рослина: час початку цвітіння (від відновлення вегетації), діб.

Ранній – 90–109, середній – 110–130, пізній – понад 130.

До 17. Рослина: тривалість періоду цвітіння, діб.

Коротка – 25–30, середня – 31–40, довга – 41–50.

До 19. Квітка: за довжиною, мм.

Коротка – 5,0–6,4; середня – 6,5–7,4; довга – 7,5–10,0.

До 20. Суцвіття: за довжиною, см.

Коротке – 9–10, середнє – 11–14, довге – 15–20.

До 23. Рослина: час настання повної стиглості насіння, діб.

Ранній – 120–130, середній – 131–145, пізній – 146–160.

До 24. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – 0,5–0,8; середня – 0,9–1,1; велика – 1,2–1,4.

До 25. Насінина: за довжиною, мм.

Коротка – 2,5–2,9; середня – 3,0–3,4; довга – 3,5–4,0.

До 26. Насінина: за шириною, мм.

Вузька – 0,7–0,8; середня – 0,9–1,0; широка – 1,1–1,3.

До 27. Вміст ефірної олії в сирій масі, %.

Низький – 0,25–0,28; середній – 0,29–0,34; високий – 0,35–0,45.

9. Література

1. Либусь О. К. Эфиромасличные и пряно-ароматические растения / О. К. Либусь, В. Д. Работягов. – Херсон: Атлант, 2004. – С. 106–113.
2. Звіт Закарпатського інституту АПВ. – В. Бакта, 2005. – С. 346–350.